

УДК 81'37

Юлдашева С. А.¹

¹канд. філол. наук, доц. НАВС(Київ)

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕРМІНІВ ПРАВНИЧОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Одним з актуальних питань правничої лінгвістики є комплексне дослідження терміносистеми української мови, яка є основним інформативним шаром лексики. Українська термінологія вже упродовж двох століть привертає до себе увагу багатьох учених, фахівців, ентузіастів національного відродження.

На потребу невідкладного впорядкування україномовного поняттєвого апарату юриспруденції та подальшого дослідження питань юридичної термінології неодноразово звертали увагу українські мовознавці та юристи:

О. Сербенська (історія становлення), Г. Онуфрієнко (словотвір, логіко-лінгвістичний аналіз юридичних термінів, судова лексика), С. Головатий, Ю. Зайцев, І. Усенко (загальна характеристика мови законодавства), Н. Артикуца, Ю. Прадід, О. Юрчук (теорія юрислінгвістики), Б. Стецюк (карно-процесуальна лексика), І. Гумовська (словотвір і семантико-функціональні аспекти юридичної терміносистеми), С. Кравченко (стиль законодавства), В. Демченко, М. Леоненко (функціонування юридичної термінології), А. Токарська (культура юридичної мови), а також Г. Їжакевич, О. Копиленко, В. Радецька, В. Сімонок, З. Тростюк (різні лінгвістичні характеристики юридичних термінів), А. Красницька (використання юридичних термінів у законодавстві України) та ін.

Термінологічний склад мови – це складне утворення, структура якої містить підсистеми, що виділяються за різними критеріями:

1. За вживанням у різних сферах спілкування:

- *загальнонаукові* – терміни, що використовуються в різних наукових дисциплінах і виражають спеціальні поняття широкого профілю (процес, фактор, залежність, функція);

- *міжгалузеві* – терміни, що мають невелику продуктивність і вільно використовуються в різних галузях наукових знань (лінгво-юридичні: *термін, дефініція, поняття*);

- *вузькоспеціальні терміни* – виражають поняття окремої дисципліни (юриспруденція: *правозастосування, досудове слідство, досудове розслідування*).

2. **За внутрішньою структурою** терміни кожної галузі знання являють собою певні структурні типи (терміномоделі). Ядро кожної терміносистеми – слова-терміни, які є основою для творення складних термінів:

- однокомпонентні,

- багатокомпонентні (*двокомпонентні, трикомпонентні, багатокомпонентні*).

Терміни-словосполучення творяться за відповідними продуктивними моделями, які можна класифікувати **за морфологічним типом головного слова**:

- субстантивні словосполучення (*судове слідство, тяжкий злочин, криміналістична експертиза*);

- дієслівні словосполучення (*віддавати під суд, порушувати судову справу*).

Багатокомпонентні терміни поділяються на прості (права людини, оголошення померлим) і складні (*правове регулювання ринку цінних паперів, матеріальна відповідальність членів колективного сільськогосподарського підприємства*) [4, с. 343].

3. За семантикою:

- однозначні;
- багатозначні: конституція, право (4), вина, кредит, суд (3).

За власне лінгвістичними показниками (характером смислових відношень між лексичними одиницями):

- родо-видові відношення (*юрист – адвокат*);
- синонімічні (*правознавство – юриспруденція, кримінальний – карний*);
- антонімічні (*обвинувачення – захист, законно – незаконно*).

Отже, на сучасному етапі важливим завданням правничої лінгвістики є стандартизація одиниць та вивчення умов їхнього функціонування у різних типах комунікативних ситуацій, а також удосконалення аналізу різновиду субмови права, яким є мова законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Красницька А. В. Юридична техніка процесуальних актів кримінального судочинства. *Науковий вісник НАВСУ*. 2003. Вип. 2. С. 120–128.
2. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування. Навч. посіб. 2-е вид., допов. і перероб. Київ : Парламент. вид-во. 2006. 538 с.
3. Онуфрієнко Г. С. Термін комунікація в поняттєвому вимірі й лінгвістичному контексті /Г.С.Онуфрієнко, А.О.Черневич. *Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”*. Серія “Проблеми української термінології”. 2010. № 675. С. 154– 160.